

Den danske sojaimports mørke skygge

Rapport fra Verdens Skove 2018

Nøglebudskaber:

Soja er skyld i afskovning

Dyrkning af soja overtræder lokale og oprindelige folks rettigheder

Problematisk soja importeres til Danmark

DEN DANSKE SOJAIMPORTS MØRKE SKYGGE

INDHOLDSFORTEGNELSE

INTRODUKTION	4
AFSLØRING AF SOJAENS KONSEKVENSER.....	5
DEN DANSKE IMPORT AF SOJA	6
SOJAENS KONSEKVENSER	7
SOJA ER ÅRSAG TIL SKOVFÆLDNING	7
KONSEKVENSER FOR LOKALBEFOLKNINGEN	8
<i>Lokale fortællinger</i>	8
<i>Krænkelser af lokale og oprindelige folks rettigheder</i>	10
<i>At bo på en losseplads</i>	11
SKOVFÆLDNINGENS KONSEKVENSER FOR DEN ARTSRIGE CHACO	12
DEN EUROPÆISKE FORBINDELSE	14
DE SKJULTE MELLEMMÆND I DEN EUROPÆISKE KØDPRODUKTION	14
PROBLEMATISK SOJA KOMMER TIL DANMARK	16
HVEM IMPORTERER SOJA I DANMARK	17
<i>FEFAC er ingen garanti mod afskovning</i>	18
<i>FEFAC - Den Europæiske Foderproducentorganisation</i>	18
LANDBRUGSINDUSTRIEN KAN LET TAGE MERE ANSVAR.....	18
<i>Reglerne i Danmark</i>	18
<i>Politisk ansvar for at stoppe afskovning</i>	19
<i>De danske forbrugere har ikke en chance</i>	19
DET ER MULIGT AT GØRE NOGET.....	19
<i>Et bevist alternativ</i>	20

INTRODUKTION

Sojamarer breder sig hastigt og forårsager afskovning i Argentina, Paraguay og Brasilien i Sydamerika. Mere end en million kvadratkilometer land er inddraget til at dyrke soja¹, et område mere end 23 gange så stort som Danmark. Udvidelsen af sojaproduktionen er forårsaget af en stigende efterspørgsel på kød, da soja primært bruges til dyrefoder i kødproduktionen. Den ekspanderende sojaproduktion har fatale konsekvenser for det globale klima og for naturen og biodiversiteten i områder som Amazonas, Cerradoen og Chacoen. Ydermere har de store monokulturer negative konsekvenser for vandmiljøet og for de lokale folks sundhed og deres muligheder for at blive og opretholde et liv på deres jorde.

Amerikanske landbrugs- og fødevarerirksomheder som Cargill og Bunge har infiltreret Gran Chacos skove ved at fælde og brænde skovene for at gøre plads til store marker med soja. Sojaen er ikke naturligt egnet til Chacoens hårde klima. Derfor er sojaen, der bliver dyrket her genetisk modificeret og kræver store mængder kemisk gødning og giftige pesticider som herbicidet glyfosat. Kemisk gødning og giftige pesticider er med til at transformere Chacoen. Vandløb er blevet forurenet, og folk fra de lokale samfund rapporterer om en stigning i antallet af fødselsdefekter, kræftsygdomme og respiratoriske sygdomme. Selv deres kæledyr og husdyr oplever følgerne af denne eksponering over for herbicider.

Som producent fra Chaco, født og opvokset i området, ser jeg ikke soja som mad. For mig er det en sygdom. Sunde madprodukter er dem fra min fars tid, søde kartofler, yucca, græskar... Soja er for dem med mange penge, ikke for os.

De kom for at gøre os syge med soja her i Chaco. ... De kommer, sår, forgifter, høster og forsvinder. ... For mig er soja ikke godt, ikke engang som mad til dyrene. Det gør dyrene syge. ... hønsene lægger ikke æg, kødet har en forfærdelig smag. Det er ikke som majs vi sår her i Chaco. ...

Flyvemaskinerne [der spreder herbicider] fløj over kl. 6 om morgenen. De forgiftede vandtanken, og brønden, og vi drak det, og dyrene drak det. Vi blev syge, mine dyr og jeg. De gjorde os syge.

(Catalina Cendra, Lokal bonde fra Chacoen i Argentina)

Danmark importerer hvert år 1,7 millioner ton soja, som primært bruges til foder til landbrugets produktionsdyr. Det viser sig nu, at den danske sojaimport er med til at forårsage skovfældning og overtrædelse af lokale og oprindelige folks rettigheder i Argentina og Paraguay.

Den danske landbrugsindustri vil ikke tage ansvar for deres del af skovrydningen ved at stille krav til den soja, der bliver importeret. De stiller i dag ingen krav til sporbarhed af den importerede soja, som de fodrer dyrene med. Det vil sige, at hverken kødproducenter eller forbrugere har mulighed for at vide, om de dyr og det kød de køber har forårsaget afskovning og overtrædelse af menneskerettigheder.

Vi vil i denne rapport vise, hvilke ødelæggende konsekvenser den forholdsvis store danske import af soja har for naturen og lokalbefolkningen i Argentina og Paraguay, hvor afskovningen for alvor tager fart nu. Rapporten kommer med en række anbefalinger til, hvad der bør gøres fra landbrugsindustrien, detailhandelen og politikernes side, hvis vi ikke vil svigte vores ansvar for de tropiske skovområder.

**AFSKOVNING
FOR AT GØRE
PLADS TIL
SOJAMARKER
I CHACOEN I
ARGENTINA.**

FOTO: JIM WICK-
ENS, ECOSTORM
VIA MIGHTY
EARTH

AFSLØRING AF SOJAENS KONSEKVENSER

For at afdække, hvilke reelle konsekvenser den europæiske kødproduktion har, tog den engelske NGO Mighty Earth i samarbejde med Regnskogsfondet i Norge og Fern i Belgien til Sydamerika, hvor historien om kødet starter. Her kortlagde de, hvordan soja dyrket til europæisk dyrefoder driver afskovning i Argentina og Paraguay - to af Sydamerikas mest sojaproducerende lande². De enorme sojaplantager har her forårsaget ulovlig afskovning og omfattende ødelæggelser af naturlige økosystemer i Argentina og i Paraguays Gran Chaco, hvilket har haft sundhedsproblemer og mangel på fødevarer som direkte konsekvenser. Mighty Earth har dokumenteret deres research med videoer og billeder samt udtalelser fra folk i de lokale samfund.

Holdet sporede desuden sojaen fra produktionsstederne til havne, hvor internationale landbrugs- og fødevarer virksomheder eksporterer sojaen til resten af verden, inklusiv mere end 30 millioner tons sojabønner og sojakager om året i gennemsnit fra Sydamerika til Europa³.

Det tragiske ved afsløringerne er, at ødelæggelserne potentielt helt kan undgås. Selvom kød er ressourcekrævende at producere, behøver det ikke forårsage ødelæggelse af oprindelige økosystemer. Der er mere end 650 millioner ha af tidligere ryddet land i Latinamerika alene, hvor soja kan blive produceret uden at ødelægge yderligere oprindelige økosystemer. Selvom det ikke er alle af disse ødelagte områder, der er tilgængelige for landbruget, vil selv en lille procentdel være nok til den projekterede ekspansion af sojaproduktionen flere år ind i fremtiden⁴.

Indtil nu har store landbrugs og fødevarer virksomheder som Cargill, Bunge og ADM passivt høstet overskuddet og har ikke grebet muligheden for en produktion uden afskovning. Men der er en overkommelig og teknisk mulighed for at reducere afskovning. Det betyder, at europæiske import- og landbrugsvirksomheder kan bruge deres enorme magt over sojaindustrien til at kræve et omgående stop for ødelæggelsen af naturlige økosystemer i produktionen af soja til dyrefoder⁵.

DEN DANSKE IMPORT AF SOJA

Hele EU importerede i 2016 over 34 millioner ton soja⁶, tæt ved 10 procent af den globale sojaproduktion. Det svarer til et produktionsareal på 8,8 millioner ha - et område større end Østrig⁷. Danmark stod for 5 procent af den europæiske import, da vi i 2016 importerede 1,7 millioner tons soja, 0,7 procent af den globale sojaproduktion⁸, hvilket har optaget et areal på størrelse med Sjælland og Falster⁹.

I 2016 importerede Danmark 1,7 millioner tons soja, hvilket har optaget et areal på størrelse med Sjælland og Falster.

Det globale sojaforbrug er nærmest eksploderet, og efterspørgslen forventes at stige endnu mere. Det skyldes primært vores stigende forbrug af kød og mejeriprodukter¹⁰. Ikke alene fylder landbruget 61 procent af det danske land - det beslaglægger også enorme områder udenfor landet og har således et kæmpe klimaaftryk. Dansk landbrugs klimaaftryk udgør op mod 27 procent af Danmarks samlede drivhusgasudledning, når udledning fra importeret foder og pesticider også regnes med. Danmarks udledning af drivhusgasser fra produktionen af kød og mejeriprodukter er højere end gennemsnittet i EU. Det skyldes blandt andet betydeligt store udledninger¹¹ fra sojaimporten, fordi denne ofte er dyrket i tidligere skovområder i Sydamerika.

70 procent af verdens sojaproduktion går til dyrefoder.

Den danske import af soja er uforholdsmæssigt stor på grund af den danske kødproduktion. Danmark er EU's suverænt største svineproducent, ser man på landets størrelse og indbyggertal. Således har vi i Danmark 2,2 svin per indbygger, hvor Holland har 0,7 svin per indbygger mens gennemsnittet i Europa er 0,29 svin per indbygger¹². Det bliver årligt 32 millioner svin¹³, 1,5 millioner kvæg¹⁴ og 177 millioner fjerkræ¹⁵.

Den danske kødindustri er stærkt afhængig af massive mængder af importeret soja, der bruges i foderet til svin, fjerkræ og kvæg. På verdensplan bruges 70 procent af alt soja¹⁶ til dyrefoder. Det sker efter en presning af sojabønnen, hvorved størstedelen bliver til sojakager og resten til sojaolie. 98 procent af alle sojakager bruges til dyrefoder. Eftersom 96 procent af Danmarks import er sojakager¹⁷, må det forventes at den dansk importerede soja primært bruges til vores kødproduktion.

Danmark importerede i 2016 primært fra Tyskland (40 procent), Argentina (33 procent) og Paraguay (7,9 procent)¹⁸. Tyskland producerer ikke selv soja i så store mængder, men importerer primært fra Brasilien og Holland, som igen primært importerer fra Brasilien og USA. Den danske soja kommer derfor primært fra Argentina, Paraguay og Brasilien, hvor den, som resten af Europas sojaimport fra Sydamerika, forårsager afskovning og krænkelse af oprindelige og lokale folks rettigheder.

**AFSKOVNING
FOR AT GØRE
PLADS TIL
SOJAMARKER
I CHACOEN I
ARGENTINA.**

FOTO: JIM WICK-
ENS, ECOSTORM
VIA MIGHTY
EARTH

SOJAENS KONSEKVENSER

SOJA ER ÅRSAG TIL SKOVFÆLDNING

Soja blev oprindeligt primært dyrket i tempererede områder, men efter en genmodificering af afgrøden i 1996 gjorde det muligt at dyrke soja i tropisk klima¹⁹, er områderne med sojamarke vokset støt især i Sydamerika, hvor sojaen har forårsaget stor afskovning i regnskovsområder²⁰.

Soja udgør sammen med kvægdrift, palmeolie og tømmer de fire største årsager til skovrydning på verdensplan. I Sydamerika er kvægdrift den absolut primære årsag til afskovning og var skyld i ca. 71 procent af afskovningen i perioden 1990 – 2005²¹. Soja dyrkes ofte på jord, der tidligere har været brugt til kvægdrift, hvorefter kvægdriften skubbes ind i skoven og forårsager ny afskovning. Soja er derfor årsag til afskovning.

Den danske såvel som den europæiske kødproduktion er en af de store drivkræfter bag afskovning forårsaget af sojaproduktionen. For Danmarks vedkommende kommer det meste soja fra Argentina, hvor det særligt er Chacoen, der lider under sojamarternes udbredelse.

I løbet af de sidste to årtier har Chacoens skove oplevet nær ved verdens største konvertering til landbrug, primært til sojaproduktion og kvægdrift²². Faktisk forsvinder Chacoskovene med en hastighed, der matcher eller overgår fældningen af regnskoven²³ — selv Amazonas²⁴. Mere end otte millioner hektarer af Chacoen er blevet ryddet i løbet af bare 12 år²⁵. Denne tendens har været accelererende. Argentina mistede 22 procent af sin skov mellem 1990 og 2015²⁶, især på grund af etablering af sojamarke. 80 procent af denne afskovning er koncentreret i den nordlige del af Chacoen i regionerne Santiago del Estero, Salta, Formosa og Chaco²⁷. Argentina vedtog i 2009 en beskyttelseslov, der forudsætter, at minimum 0,3 procent af det totale nationale budget går til håndhævelse af loven i skovene²⁸. Men midlerne tildelt af den argentinske kongres i 2016 til skovbeskyttelse var 23 gange mindre, end hvad der var nødvendigt for at opretholde loven²⁹.

I løbet af de sidste mange år er Paraguay ofte blevet rangeret som havende en af de højeste afskovningsrater i verden. I 2017 udstedte præsident Horacio Cartes et dekret (kritiseret af mange som ulovligt), der tillod landejere at rydde al skov på deres grund, hvilket accelererede afskovningen i Chacoen³⁰.

Andre økosystemer er også blevet ramt af den unødvendige afskovning. Det estimeres, at 98 procent af Paraguays Atlan-tiske Skov er blevet ryddet på grund af landbrug³¹. "Nul afskovnings-loven" fra 2004³² forbyder afskovning i den østlige del af Paraguay indtil 2018, og det samme gælder omdannelsen af skov til landbrug eller husdyrproduktion. Uden sanktioner eller konsekvenser er der dog stadig ingen hindring for denne ulovlige skovrydning og omdannelsen af værdifulde skove til sojamarke.

EFTERLADTE GLYFOSAT- DUNKE.

FOTO; JIM WICK-
ENS, ECOSTORM
VIA MIGHTY
EARTH

KONSEKVENSER FOR LOKALBEFOLKNINGEN

Gran Chacos skove er hjem for mange oprindelige folk såsom Ayoreo, Chamacoco, Enxet, Guarayo, Maka'a, Manjuy, Mocoví, Nandeva, Nivakle, Toba Qom og Wichí³³. Mange er stadig jæger-samlere og er derfor afhængige af skoven. En af de mest sårbare grupper er det oprindelige folk Ayoreo, hvoraf nogle endnu ikke har haft kontakt med omverdenen. De er afhængige af Chacoskoven til at overleve³⁴.

Sojaindustriens destruktive færd går ikke kun ud over miljøet, men har også enorme menneskelige implikationer³⁵. De fleste sojalandbrug på afskovede områder bruger i høj grad ukrudtsmidlet Glyfosat (markedsført af Monsanto ligesom Roundup). Glyfosat er et meget omdiskuteret sprøjtemiddel, som EU, efter megen debat, har besluttet at forny licensen på i yderligere 5 år. Samtidig har Frankrigs regering, på baggrund af sine egne undersøgelser, erklæret, at de vil bandlyse glyfosat så snart et alternativ er fundet og senest inden 3 år³⁶, mens Danmark har forbudt sprøjtning med glyfosat efter første spurring af afgrøderne³⁷.

Verdensbanken rapporterer, at brugen af landbrugskemikalier er steget med 1000 procent i de sidste 20 år i Argentina som resultat af et skift til genetisk modificeret soja, der er resistent over for glyfosat og dermed tillader mere sprøjtning³⁸. Verdenssundhedsorganisationen WHO har udnævnt glyfosat som potentielt kræftfremkaldende, på trods af at Monsanto har forsøgt at forsvare deres produkter³⁹. Gennemsnitligt skyldes 19 procent af alle dødsfald i Argentina kræft, mens det i sojaproduktionsområderne er mere end 30 procent, hvilket leder til bekymring om, hvordan udbredt pesticid- og kemikaliebrug i blandt andet Chacoen påvirker menneskers helbred⁴⁰.

Lokale fortællinger

Under deres research i Sydamerika mødte Mighty Earth holdet flere familier, der kunne fortælle foruroligende historier om de virkelige konsekvenser af brugen af ukrudtsmidler ved sojadyrkning. En familie boede på landet cirka 100 km fra Chacoprovincens hovedstad Resistencia. Her brugte nabogården glyfosat til at "rense" en hel mark for oprindelig vegetation. Men mens han var igang kom regnen og ukrudtsmidlet løb over på familiens grund og forurenede deres jord og dyrenes vandhul. De mistede 140 høns, geder, køer, hvilket satte familiens overlevelse på spil.

**LOKAL BONDE,
HVIS FAMILIE
BLEV FORGIFTET
AF HERBICIDER.**

FOTO; JIM WICK-
ENS, ECOSTORM
VIA MIGHTY
EARTH

"De døde dyr var ikke det værste" fortalte en anden familie. "Vi led også. De fleste af vores børn blev syge allesammen. Jeg har en søn på 19... en på 15 år, en pige på 3 år og en dreng på 1 år. Den mindste led mest." De oplevede "udslæt, maveproblemer og anæmi." fortæller faren i familien og fortsætter; "Det resulterede i at vores børn måtte indlægges på hospitalet." Han har hørt om to andre familier i området, som havde lignende problemer, hvoraf den ene familie mistede 30 hunde, og den anden mistede alle deres dyr og fik et barn med handicap.

For at gøre det hele værre, følte familierne ikke, at de kunne tale med nogen om det, da det stod på, da de var bange for, at det ville have konsekvenser for dem. Den ene familie sagde, at de havde fået at vide, at hvis de sagde noget til nogen, så ville lokalrådet lukke deres lille tømmervirksomhed, hvilket var deres eneste indtægtskilde nu, da deres dyr var døde. "[Lokalrådets] udsendte sagde, at hvis vi holdt fast i vores påstand om, at det var giftigt, mens de sagde, at det ikke var, så ville de komme og lukke mit værksted," forklarede familiemedlemmet. "Det er ikke kun et værksted og en savmølle, det er en industri - en fabrik. De ville lukke hele forretningen." Familien vil gerne være anonyme, fordi de stadig er bange for at blive afpresset.

I Avia Terai, hvor Bunge har deres i regionen største silo stående, mødte researchholdet Silvia Achaval. Hun er mor til Camila, en seks år gammel pige, som er heldig at være i live. Familiens hus ligger meget tæt på, hvor fly sprøjter sojamarke. Flyene "fløj også da jeg var gravid," fortalte Silvia til Mighty Earth. Camila blev født med alvorlige defekter. Hun blev hastet på hospitalet. "Intet var, hvor det skulle være," sagde Silvia. "De var nødt til at flytte hendes hjerte og lunger... De fortalte mig, at hun fik en meget kompliceret operation... På grund af forgiftningen blev hun født sådan. Lægerne mente ikke, hun ville overleve. Men gudsketak og lov, det gjorde hun".

**CAMILA BLEV
FØDT MED
KRONISKE
HELBREDSPRO-
BLEMER SOM
FØLGE AF PESTI-
CIDSPRØJTNING
OVER MODERENS
HJEM, DA HUN
VAR GRAVID.**

FOTO; JIM WICK-
ENS, ECOSTORM
VIA MIGHTY
EARTH

Camilas læge mistænkte, at hendes helbredsproblemer var forårsaget af pesticidforureningen - især glyfosat, hvilket i nogle studier er forbundet med misdannelser på fostre⁴¹ og som blev brugt i aerosprøjtningen. Der er også mistanke om en anden forureningskilde: En frøplante kaldet Agros Soluciones, som er ejet af Monsanto. Lokale folk rapporterer, at virksomheden efterlader giftigt affald, som forurener luften, udenfor deres fabrik. Og Camila er ikke alene. *"Der er flere og flere børn med mange problemer,"* forklarer Silvia. *"Børn uden hænder og ben, som ikke siger noget. Sojaen indeholder en masse gift. Vi er nødt til at stoppe det."* Silvia og hendes naboer har arbejdet på netop at stoppe det. Efter flere protester er aerosprøjtningssfirmaet stoppet med at flyve hen over landsbyen. Men mange beboere er stadig bange for at sige noget, fordi sojaindustrien er så magtfuld.

"[Politikere og virksomheder] bekymrer sig kun om pengene," siger Silvia. *"De er ligeglade med om folk bliver syge, og om babyer bliver født med defekter. Det hele handler desværre om penge for dem. Og præsidenter og borgmestre bør stille sig op og sige nok er nok. Ikke mere forgiftning."*

Krænkelser af lokale og oprindelige folks rettigheder

Det oprindelige folk Y'apó lever i et samfund tæt på den Brasilianske grænse i byen Corpus Christi i Paraguay. Ifølge vidneudsagn og billeder fra en undersøgelse, som den Paraguayske avis E'a har lavet, blev samfundet i 2014 invaderet af 50 bevæbnede sikkerhedsvagter hyret af nabolandbruget, som ejes af gruppen "La Americana." Landbruget har afskovet 1.000 hektar på de oprindelige folks territorium - og lige siden har virksomheden beskyldt Y'apóerne for at færdes ulovligt på deres land.

Ifølge avisen smadrede de bevæbnede sikkerhedsvagt døre og invaderede huse, overfaldt voksne og børn og sparkede til gravide kvinder - nogle mistede deres børn som følge af overfaldene. Toogtredive af samfundets beboere blev såret. Tre sikkerhedsvagter og syv oprindelige folk blev ramt af skud. En sikkerhedsvagt blev dræbt. Flere ofre fortæller, at overfaldet havde til formål at tvinge dem til at forlade området.

**ABELINO GARCIA
FORAN EN SØ,
DER ER FORGIF-
TET AF AGRO-
TOXINS, PARA-
GUAY. FOTO;
JIMWICKENS,
ECOSTORM VIA
MIGHTY EARTH**

Researchholdet interviewede samfundets leder, Abelino Garcia⁴². Han fortalte, at denne landbrugsvirksomhed bliver ved med at beskyldte dem for at færdes ulovligt på jorden, og at hans folk lever i konstant frygt for at sikkerhedsfolkene kommer tilbage og vil forsøge at tvinge dem til at flytte igen - eller det, der er værre. Han fortalte også, at floderne er forurenet af pesticider, og at fisk, som er en vigtig proteinkilde for dem, er ved at uddø. Eftersom deres samfund nu er omringet af sojamarke, er mulighederne for traditionel jagt nær ved forsvundet. Sojaplantagen har også skabt splid internt i samfundet mellem dem, som forsøger at beskytte deres oprindelige land og dem, som har solgt dem til sojafirmaet. Det store sojalandbrug har sat y'apó'ernes lokale kultur i fare for at forsvinde.

Ramón Lopez, leder af hele regionens oprindelige folks samfund fortalte, at mange andre samfund er blevet forflyttet, efter afskovning har ødelagt deres oprindelige måde at leve på. Nogle var efterladt uden træ og materiale til at bygge huse af. Værst af alt så er der ikke meget håb for, at de oprindelige folks samfund vil modstå/overleve meget længere.

At bo på en losseplads

Researchholdet interviewede indianeren Candida Ferreira Benitez, som bor på en losseplads i byen Nueva Esperanza i Canindeyu regionen i Paraguay. Hun boede tidligere med sin stamme Arroyo Guazu i Alto Parana regionen. Men efter skoven blev fældet for at gøre plads til sojalandbrug, var der ikke længere nogle dyr at jage, frugt at indsamle eller træ til at bygge huse af. Derfor var den eneste måde at tjene til føden for de oprindelige folk at leje deres jord ud til sojalandmændene. Men Candida, som er enlig mor modtog aldrig penge for lejen af hendes land og havde derfor ingen indkomst. Det strider mod loven i Paraguay⁴³, som forbyder udlejning af jord, der er klassificeret som oprindelige folks territorier⁴⁴.

Candida var tvunget til at forlade sit samfund og fandt et job på lossepladsen. Ikke ret lang tid efter fulgte 10 andre familier fra hendes samfund efter hende. Alle lever de nu under usunde og fattige forhold. Candida savner sit hjem og ville ønske hun kunne vende tilbage. Men på grund af sojalandbrugene er der ikke nogen skov tilbage.

CANDIDA BENÍTEZ, INDFØDT KVINDE, SOM BOR PÅ EN LOS-SEPLADS I PARAGUAY. FOTO: JIM WICKENS, ECOSTORM VIA MIGHTY EARTH

SKOVFÆLDNINGENS KONSEKVENSER FOR DEN ARTSRIGE CHACO

Chacoen er meget rig på dyre- og planteliv. Det var engang et uigennemtrængeligt område, som var habitat for særligt tilpassede, næsten magiske væsener som for eksempel det særlige bæltedyr *Chaetophractus vellerosus*, den kendte jaguar og den store myresluger. Samtidig er chacoen hjemsted for mange endemiske⁴⁵ arter.

Ringe beskyttelse og enorm ekspansion af sojaproduktionen forårsager lige nu afskovning, der ifølge eksperter truer "ligevægten mellem mennesker, dyr og miljøet".⁴⁶ Et nyligt studie fra Humboldt Universitetet estimerer, at mere end halvdelen af alle fugle og 30 procent af alle pattedyr, der findes i Chacoen i dag, vil være uddøde om 10-25 år, hvis der ikke gøres en stor indsats for at bevare området⁴⁷.

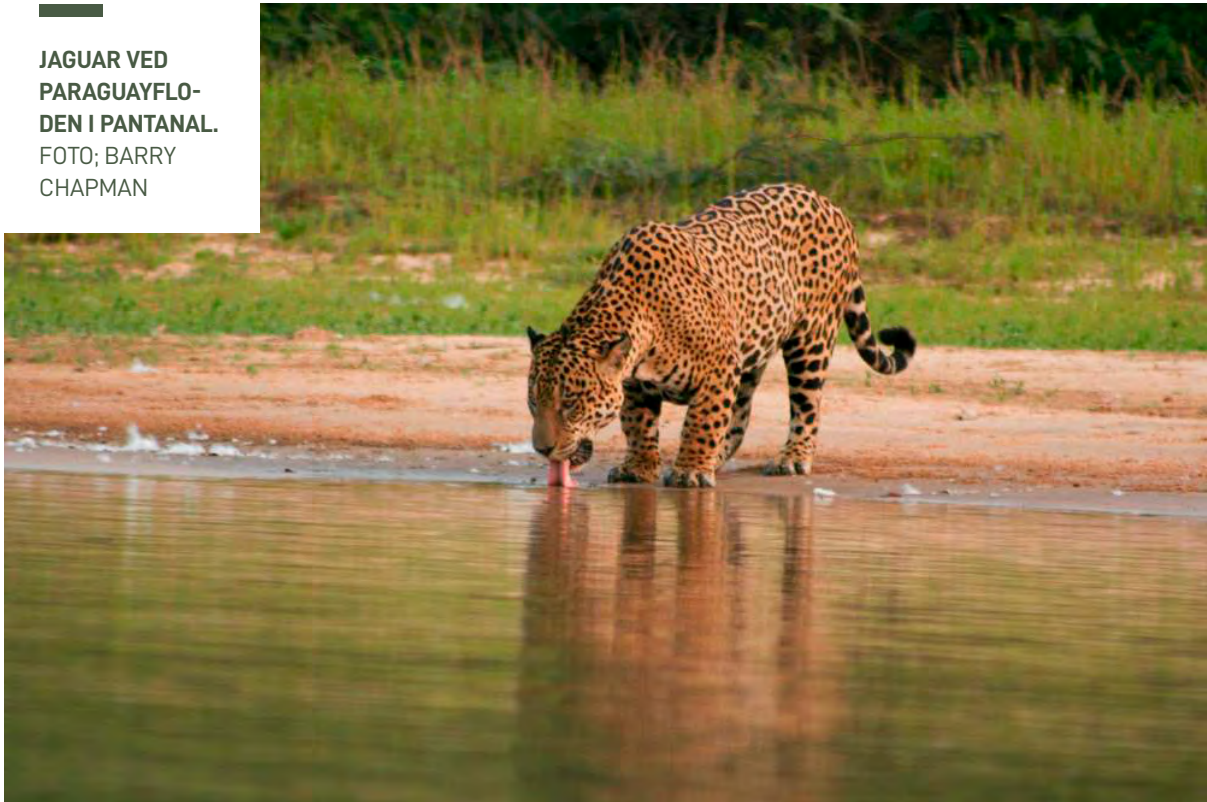
Chacoen er Sydamerikas næststørste skov og strækker sig med sine 110 millioner ha over Argentina, Bolivia, Paraguay og Brasilien. Chacoen er et af de største tilbageværende sammenhængende områder af oprindelig vegetation i Sydamerika, kun overgået af den store Amazonas regnskov⁴⁸. Chacoen er tropisk tør skov, der med et varmt og tørt klima fremstår som goldt skovlandskab. Der er dog store forskelle i nedbøren over det enorme område, hvorfor man ofte snakker om den varme Chaco og den tørre Chaco.

Chacoen indeholder mange forskellige økosystemer lige fra sumpe til skove til tørre sletter, som alle er hjemsted for mange forskellige arter. De meget forskellige habitater rummer en særdeles høj biodiversitet med for eksempel 3,400 plantearter, 500 fuglearter, 150 pattedyrarter og 220 amfibie- og krybdyrarter⁴⁹. Nogle af disse dyr har udviklet unikke egenskaber, så de kan klare sig i det varme tørre klima. En af disse er det Chaco-navlesvinet (*Catagonus wagneri*), der med sine grove hår har tilpasset sig de barske omgivelser mellem Chacoens vilde planter, som ofte har skarpe torne, og med sine specialiserede nyrer kan overleve i områder med meget lidt vand⁵⁰. Dette endemiske navlesvin oplever en kraftig tilbagegang i populationen og er nu klassificeret som truet.

Chacoen er ligeledes vigtig for fugle, da den er midlertidigt hjem for dusinvis af migrerende fuglearter fra hele Sydamerika samt nogle helt fra Nordamerika. Chacoen er også helårs hjem for hundredvis af fugle, deriblandt Chacoørnen eller toppede eremitørn (*Buteogallus coronatus*). Denne er, på trods af at den er fredet i både Argentina og Paraguay, registreret som truet, primært på grund af tab af habitat. Der findes nu mindre end et dusin ørnearter i Latinamerika, som alle har stor værdi for skovene.

Ligeledes er den ikoniske jaguar nu også truet. På trods af at den ikke er endemisk for Chacoen, er den en nøgleart i det lokale økosystem, da den regulerer bestanden af planteædere, som igen giver plads til mere vækst af vegetationen⁵¹.

**JAGUAR VED
PARAGUAYFLO-
DEN I PANTANAL.**
FOTO; BARRY
CHAPMAN

Chacoens mange dyr står alle over for at miste deres levesteder, hvis hastigheden med hvilken Chacoskoven konverteres til landbrugsjord fortsætter. På bare 28 år er 20 procent af Chacoen blevet ryddet⁵². Fældningen af Chacoskoven efterlader et fragmenteret landskab, der er katastrofalt for dyrenes overlevelse⁵³. Jaguaren og andre store rovdyr har brug for enorme områder til at jage på, og fragmenteringen af skovene gør det derfor umuligt for dem at opretholde en sund bestand. Tabet af nøglearter som jaguaren vil få drastiske konsekvenser for det resterende økosystem. Tabet af levesteder er derfor stærkt bekymrende.

**DEN STORE
MYRESLUGER,
ER EN AF DE 150
PATTEDYRAR-
TER, DER LEVER I
CHACOEN. FOTO;
JIM WICKENS,
ECOSTORM VIA
MIGHTY EARTH**

**AFSKOVNING
EFTERLADER
CHACOSKOVEN
FRAGMENTE-
RET OG KOM-
PROMITTERER
DYRENES LEVE-
STEDER. FOTO;
JIM WICKENS,
ECOSTORM VIA
MIGHTY EARTH**

DEN EUROPÆISKE FORBINDELSE

Europa importerede 27,8 millioner ton soja fra Sydamerika i 2016⁵⁴. I Europa såvel som i Danmark bliver sojaen opkøbt af foder- eller kødproducenter og bruges til at fodre og opdrætte husdyr med. Derfra bliver kødet solgt til supermarkeder og restauranter, hvorefter forbrugerne køber og indtager det.

Den afskovning som Mighty Earth har dokumenteret i deres rapport, er et resultat af den lange forsyningskæde, som starter i Sydamerika og ender på de europæiske og danske tallerkener. Via satellitkortlægning har researchholdet identificeret de nuværende hotspots for afskovning til fordel for soja i Chacoen, hvorefter de besøgte 20 specifikke steder fra kortlægningen⁵⁵.

Researchholdet fandt nylig afskovning på disse steder, inklusiv ulovlig afskovning. De talte med ansatte på alle landbrugene og fandt ud af, at næsten al afskovningssojaen er eksporteret via havnen i Rosario og nærliggende havne⁵⁶. Da Chacoen ligger lidt afskåret, sælger landmændene deres soja via transportvirksomheder, som bringer det ud til havnene⁵⁷, hvor de store landbrugs- og fødevarevirksomheder har siloer og havnefaciliteter. Landmændene fortalte Mighty Earth, at deres soja bliver solgt til store landbrugs- og fødevarevirksomheder, hvoriblandt Cargill og Bunge ifølge landmændene er store kunder. Interessant nok kommer det meste af den Argentinske soja eksporteret til Europa fra Rosario og de omkringliggende havne⁵⁸, hvor der altså er meget høj risiko for at sojaen kommer fra nyligt afskovede områder, da de sælger soja, som har groet lige på grænsen til Chacoskoven.

DE SKJULTE MELLEMMÆND I DEN EUROPÆISKE KØDPRODUKTION

Der findes en lille gruppe af landbrugs- og fødevarevirksomheder, som sidder på det meste af den internationale landbrugshandel. Det er ADM, Bunge, Cargill, Louis Dreyfus, og Wilmar. Disse virksomheder styrer tilsammen størstedelen af den globale afgrødehandel⁵⁹ - ifølge nogle opgørelser helt op til 90 procent⁶⁰. I tillæg til deres rolle i den internationale handel, spiller disse virksomheder også en mere direkte rolle i at konvertere økosystemer ved at forsyne plantageejere med finansiering, gødning, infrastruktur og andre grunde til at fortsætte afskovningen for at udvide deres indkomstgrundlag. På grund af deres enorme størrelse, har disse virksomheder muligheden for at insistere på, at deres leverandører beskytter oprindelige økosystemer og respekterer landrettigheder. Men indtil videre har disse virksomheder valgt at prioritere hensynsløs udvidelse over selv de letteste beskyttelsesmuligheder.

Mighty Earth fandt i de områder de besøgte, stærke forbindelser til de to store landbrugs- og fødevarevirksomheder Cargill og Bunge. Mange af deres interview afslørede at landmændene i de områder, hvor der foregik afskovning solgte deres soja til disse to forhandlere. Bunge driver en stor silo i Argentina's Chaco Provins⁶¹, og Cargill har to siloer i nærheden. I Paraguay's Atlantiske skovregion driver Cargill og Bunge siloer i San Pedro og Canindeyu regionerne.

Bunges svar på Mighty Earth's forespørgsler var, at de ikke har nogen data på at have købt soja fra de pågældende landmænd. Cargill rapporterede, at det var usandsynligt, at deres silo fik soja fra de af Mighty Earth besøgte områder, fordi deres silo er for langt fra den produktion. Det til trods for, at det meste soja fra de besøgte områder faktisk transporteres til havnen i Rosario, da der ikke er meget opbevaringsmulighed indlands i regionen. Da Mighty Earth spurgte ind til deres sporbarhedsniveau, har hverken Cargill eller Bunge givet et svar, hvilket kan tyde på, at de ikke har fuld kontrol over, hvor deres soja kommer fra.

Der er ingen lovkrav om at landbrugs- og fødevarevirksomhederne skal dokumentere, hvilken geografisk oprindelse sojaen har eller give bevis for, at det er lovligt produceret for den sags skyld. Derfor er det lige nu umuligt for europæiske import- og produktionsvirksomheder, som køber fra de internationale landbrugs- og fødevarevirksomheder, at sikre sig, at den soja, de køber, ikke har forårsaget afskovning. Det er værd at notere sig, at både Cargill og Bunge offentligt har forpligtet sig til sikre, at deres forsyningskæde ikke forårsager afskovning noget sted⁶². At vide hvor og hvordan deres produkter produceres er et første skridt på vejen til at sikre sig, at man opretholder sine forpligtelser.

Disse problemer strækker sig ud over Gran Chaco. Mighty Earth har tidligere [dokumenteret](#) 567,562 hektar afskovning forbundet til Bunge og 130,000 hektar forbundet med Cargill i den Brasilianske Cerrado samt yderligere udstrakt afskovning forbundet til Cargill i den Bolivianske Amazonas⁶³. Blandt de store landbrugs- og fødevarevirksomheder har Cargill og Bunge været de primære kræfter bag afskovning på grund af sojaproduktion over hele Latinamerika. De to virksomheder er blandt de største eksportører af latinamerikansk soja til Europa.

ADM opererer i regioner, som er mindre udsat for afskovning, men er for nyligt gået lidt tilbage på deres tidligere støtte til en bred industriel indsats for at bevare naturen. ADM har forklaret, at de har trukket sig lidt fordi de "ikke ønsker at bryde båndet" til deres konkurrenter, hvilket vil sige, at de prioriterer solidaritet internt i industrien over miljøet og en fair markeds-konkurrence⁶⁴. Louis Dreyfus, som er en del mindre har derimod været meget mere opmærksomme på at bevare naturen.

En af grundene til at disse virksomheders politikker og handlinger er så vigtige er, at de opererer i et ofte lovløst miljø. I Argentina har Greenpeace og andre afsløret, at den lokale regering i Salta provinsen har givet tilladelse til rydning af tæt ved 150,000 hektar beskyttet skov i strid med national lovgivning⁶⁵. Det sker ofte at landmændene har ryddet jorden ulovligt, men uden at blive straffet. De ville ikke fortsætte denne praksis, hvis europæiske virksomheder nægtede at købe soja, som har forårsaget afskovning.

**SOJA IMPOR-
TERET TIL
DANMARK HAR
FORÅRSAGET
AFSKOVNING I
ARGENTINA.**

FOTO: JIM WICK-
ENS, ECOSTORM
VIA MIGHTY
EARTH

PROBLEMATISK SOJA KOMMER TIL DANMARK

Som Mighty Earth påviser i deres efterforskning, bliver en del soja dyrket med forfærdelige konsekvenser i Argentina. En del af denne soja bliver solgt via havne til selskaber, som både Danmark, Tyskland og resten af Europa aftager fra. Der må således være nogle importvirksomheder i Danmark, der aftager den problematiske soja og afsætter den på det danske marked.

Databaser som for eksempel [trase.earth](https://trase.org) og [resourcetrade.earth](https://resource-trade.org), der viser hele verdens sojaimport og -eksport viser en række problematiske forhold om Danmarks import: Her kan vi se, at Danmark primært importerer fra Tyskland, Argentina og Paraguay. Da Tyskland primært importerer fra Brasilien og Holland, som primært importerer fra Brasilien og USA, må den absolut primære del af dansk soja tænkes at komme fra Argentina. Ifølge [Trase.earth](https://trase.org) får vi en anseelig del af den importerede soja fra Argentina via Bunge og Cargill via havnene San Lorenzo og Rosario⁶⁶. Det er som tidligere beskrevet, dokumenteret, at der kommer en stor del problematisk soja gennem Rosario og nærliggende havne. Da San Lorenzo ligger lige ved siden af Rosario, må der også komme problematisk soja gennem denne havn. Der er således stor risiko for, at en betydelig del af den soja, der kommer til Danmark, kommer fra problematiske områder, hvor den er produceret under stærkt kritisable forhold.

HVEM IMPORTERER SOJA I DANMARK

I Danmark importeres sojaen primært af 2 importører; DLG og Danish Agro. De producerer begge foder, som de sælger til landmænd med dyrehold. Landmændene sælger deres dyr til kødproducerende virksomheder, der siden sælger færdige produkter til detailhandelen, som gør det tilgængeligt for forbrugere i supermarkedernes kølediske.

Eftersom de danske importører eller foderproducenter ikke skal opgive, hvor de får deres soja fra, er det ikke muligt for os præcist at vide, hvilke eksportører de aftager fra og hvilke områder deres soja kommer fra. Men vi kan se, at vi i Danmark får langt det meste af vores soja fra Argentina⁶⁷, og at en god del af det går igennem netop Rosario og San Lorenzo havnene.

Så længe de danske importører ikke kan eller vil klargøre, hvem de importerer soja fra eller følger retningslinier, der sikrer, at deres soja ikke har forårsaget afskovning eller krænkede menneskerettigheder, så er der ingen garanti for, at de ikke har importeret problematisk soja.

De tre største importører i Danmark er **DLG** og **DLA Agro**. Ingen af de to importører har ønsket at oplyse Verdens Skove præcist, hvor meget soja de importerer, hvem de køber det af eller om de ved, hvor det kommer fra.

DLG informerer på deres hjemmeside om, at de står for cirka halvdelen af den danske sojaimport, hvilket i så fald vil sige 0,8 millioner ton soja i 2016. De skriver ligeledes i deres CSR rapport fra 2015, at de primært får det fra Argentina og Brasilien⁶⁸.

Men da vi henvender os til dem i forbindelse med udarbejdelsen af denne rapport, informerer de os om, at langt størstedelen af deres soja kommer fra Argentina. DLG henviser til FEFAcs retningslinjer, som DLG mener at have inkorporeret i deres egen code of conduct, som alle deres leverandører skal skrive under på. Men DLG's egen code of conduct indeholder ingen kriterier eller forskrifter, der kan sikre, at den importerede soja ikke har forårsaget afskovning eller overtrådt lokale og oprindelige folks rettigheder.

Danish Agro vil ikke fortælle præcist, hvor meget soja de importerer, eller hvilke internationale firmaer, de importerer fra. De har dog informeret os om, at de importerer soja fra Argentina, Paraguay, Canada, USA og en smule fra Brasilien. De forventer, at deres leverandører lever op til FEFAcs retningslinjer for bæredygtig produktion.

Det er svært at få indblik i hvem præcist, der importerer soja i Danmark og hvem der aftager det direkte fra importørerne. Det kan således meget vel være at der er flere end de to ovenfor nævnte virksomheder der importerer soja. Det fremgår for eksempel af Hedegaards hjemmeside at disse håndterer soja og bruger det i deres foder, men ikke hvor de får det fra. Ved venlige henvendelser vil Hedegaard ikke informere hvor de får deres soja fra.

FEFAC er ingen garanti mod afskovning

FEFAC⁶⁹ udgør ikke en egentlig certificeringsordning og kan ikke bruges som garanti for, at et produkt er afskovningsfrit og overholder oprindelige og lokale folks rettigheder. Det er stadig op til de enkelte landbrugsvirksomheder at sikre sig, at FEFACs retningslinjer er overholdt. Selv når FEFACs retningslinjer er overholdt, er der ingen garanti for, at produktet er afskovningsfrit. For at garantere dette må importørerne af soja tjekke deres forsyningskæde og oprindelsen af soja. Særligt i tilfælde hvor sojaimportører bliver konfronteret med oplysninger om, at der foregår overtrædelser af oprindelige folks rettigheder og oprindeligt skov bliver fældet på bekostning af den soja de importerer, bør de reagere.

FEFAC - Den Europæiske Foderproducentorganisation

FEFAC blev dannet i 1959 og har til formål at varetage foderindustriens interesser og samtidig udvikle og implementere good practice guidelines. FEFACs Soysourcing guidelines opdateret i 2016 er interesseorganisationens tiltag for at sikre bæredygtigt soja. Retningslinjerne består af 59 baseline kriterier (37 essentielle og 22 ønskelige). Men FEFACs kriterier er ikke stærke nok. For det første foreskriver de ingen krav, der sikrer, at sojaen ikke har forårsaget afskovning. Retningslinjerne lader det derimod være op til nationale lovgivninger, hvilket i mange landes tilfælde ikke findes. Dernæst mangler retningslinjerne klare instrukser om, hvordan kriterierne skal opfyldes for, at det garanterer at for eksempel oprindelige folks rettigheder ikke krænkes. Sidst men ikke mindst tillader FEFAC at landbrugsvirksomhederne selv kontrollerer, om de lever op til FEFACs retningslinjer.

FEFAC er ikke en mærkningsordning eller garanti, man blindt kan læne sig op af og forvente, at den leverede soja er garanteret afskovningsfri og ikke har overtrådt oprindelige folks rettigheder.

LANDBRUGSINDUSTRIEN KAN LET TAGE MERE ANSVAR

Den danske landbrugsindustri bærer som det første led i sojaforsyningskæden i Danmark det første ansvar for at sikre, at den soja de importerer og bruger er dyrket under ansvarlige forhold og ikke har forårsaget afskovning eller overtrådt oprindelige folks rettigheder.

Den danske landbrugsindustri er ikke alene det første led i kæden i Danmark, de udgør også en forholdsvis stor del af Europas samlede import. Den danske landbrugsindustri sidder på nogle store kræfter i forhold til at gå ind i kampen om bæredygtigt produceret soja. Landbrugsindustrien bør, efter Mighty Earths afsløringer, tage ansvar for den soja, de importerer og bruger ved at kræve gennemsigtighed i deres erhvervede soja og undersøge de specifikke forhold, de steder deres soja kommer fra. Det er ikke en stor indsats i forhold til den konsekvens sojaen har for mennesker og natur i Argentina og Paraguay.

Fordi der ikke findes nogen virksomme regler for gennemsigtighed og sporbarhed på importeret soja, er der i dag ingen gennemsigtighed i, hvilken soja der kommer til Danmark, og hvad der indgår i produktionen af det kød, forbrugerne spiser. Så længe landbrugsindustrien ikke stiller krav om forsvarligt dyrket soja, er det svært at stoppe afskovningen og overtrædelse af oprindelige og lokale folks rettigheder på grund af soja i Sydamerika. Den manglende gennemsigtighed gør det umuligt for den danske forbruger selv at bestemme, hvilken produktionsform de vil støtte, når det kommer til især populære fødevarer som koteletter og kylling.

Reglerne i Danmark

I Danmark er vi underlagt EU's fødevarelovgivning⁷⁰. Her er importører og produktionsvirksomheder kun forpligtede til at opgive, hvor sojaen kommer fra et led tilbage, og hvor de har tænkt sig at sælge det til. Men selv dette er de ikke forpligtede til at oplyse ved henvendelser fra offentligheden. Der bliver det dækket ind under forretningshemmeligheder, som det vil skade deres konkurrenceevne at oplyse offentligheden om.

Den soja, der importeres til Danmark er ofte genmodificeret. Her dikterer EU's regler⁷¹, at det skal angives på en fødevarer eller et foderstof, hvilke genmodificerede ingredienser, det indeholder. Dette skal angives i hele kæden helt indtil forbrugeren. Det gælder dog bare ikke for dyr eller kød, der har indtaget foder med GMOingredienser. Forpligtelsen stopper, når dyret indtager foderet, for så er der ikke længere tale om, at det er en ingrediens i det endelige produkt, som er kødet.

Politisk ansvar for at stoppe afskovning

Danmark har ligesom 40 andre lande og endnu flere delstater, NGO'er og virksomheder skrevet under på New York Declaration of Forest. Via denne aftale har Danmark forpligtet sig til at halvere raten af afskovning inden 2020 og at stoppe tabet af oprindelig skov inden 2030 samt genoprette mindst 350 millioner ha degraderet skov inden 2030. Ligeledes har Danmark tilsluttet sig de 17 SDG Verdensmål, hvoraf nr. 15 forpligter til at stoppe afskovning inden 2020. Sidst men ikke mindst har EU selv tilkendegivet ved lov⁷², at de inden 2020 skal have lagt planer for, hvordan vi sikrer vækst inden for planetens ressourcegrænser. EU's 7. Environmental Action Programme står til at skulle fornys i 2020. Her forventes EU endnu engang at forpligte sig til at stoppe afskovning. Det er indtil videre 3 internationale aftaler, som Danmark er en del af, der forpligter os til at stoppe afskovning - også den afskovning, der er forårsaget af de varer, vi importerer.

De danske forbrugere har ikke en chance

Det er i dag kun muligt for os at spore, hvilke lande vi i Danmark importerer soja fra og til dels nogle af de områder, denne soja kommer fra i Argentina, Paraguay og Brasilien. Men det er ikke muligt at se, hvem af de danske importører, der importerer hvorfra. De danske foderproducenter og de danske landmænd har tilsyneladende ingen interesse i, hvor deres produkter stammer fra, eller hvilken form for soja, der er brugt i hvilket dyrefoder. I sidste ende betyder det, at de danske forbrugere overhovedet ingen indsigt har i, om det kød de spiser faktisk er fodret med genmodificeret soja, dyrket i problematiske områder, og om deres kød dermed har forårsaget afskovning og potentielt krænkede oprindelige og lokale folks rettigheder. Det er således ikke muligt for de danske forbrugere på nogen måde at sikre sig, at det kød de spiser ikke har forårsaget afskovning - på trods af de måske ønsker det.

Landbrugsindustrien bør tage ansvar for en forsvarlig kødproduktion ved at stille strengere krav og tage ansvar for, at sojaen er bæredygtigt produceret, hvad angår fældning af værdifuld skov og oprindelige og lokale folk. De bør ligeledes give forbrugeren mulighed for selv at vælge en dårlig produktionsform fra. Politikerne bør derfor træde ind og gøre det lovpligtigt at skabe gennemsigtighed i forsyningskæden, så landbrugsindustrien skal stå til ansvar for, hvilke råvarer de vælger at drive forretning med.

DET ER MULIGT AT GØRE NOGET

Europæiske virksomheder har en stor indflydelse: De importerede 27,8 millioner tons soja fra Latinamerika i 2016⁷⁴. Europa er et attraktivt marked for de internationale landbrugs- og fødevarerindustrier, og de europæiske importører af soja har således et stort ansvar. Ved at skifte til leverandører, der støtter og sikrer udførlig handling for at stoppe afskovning, vil europæiske importører være med til at skabe et marked for mere bæredygtige produktionsformer. De europæiske importører bør ligeledes forpligte sig til globale sociale menneskerettighedsstandarder, som stiller krav til Free, Prior and Informed Consent (FPIC) for at sikre, at deres virke ikke påvirker oprindelige og lokale folks ret til jord, og at sociale konflikter ikke bliver en del af produktionen.

I nogle europæiske lande er der sket positive tiltag for at stoppe afskovning i importerede varer. I Frankrigs 2017 Klimahandlingsplan fremlægges en national strategi til at sikre, at importerede varer såsom palmeolie og soja ikke har forårsaget afskovning. I tillæg til dette har Frankrig foreslået, at europæisk lovgivning bør holde virksomheder ansvarlige for miljømæssig og social skade i deres forsyningskæde. Deres nye lov; "*devoir de vigilance*" fra februar 2017 kræver, at store virksomheder med over 10.000 ansatte skal lave en risk assessment, ligesåvel som de skal reagere på og udbedre miljømæssig og social skade forårsaget i deres forsyningskæde inklusiv underleverandører fra hele verden.

Den Europæiske Union er også en stærk aktør, der vil kunne indføre ændringer i hele industrien. Eftersom 97 procent af den soja, der bruges i dyrefoder i EU er importeret, har EU et ansvar for at kræve, at den importerede soja ikke har forårsaget ødelæggelse af skove eller oprindelige økosystemer. EU bør sende et stærkt signal til markedet ved at kræve, at virksomhederne indfører gennemsigtighed og sporbarhed i deres forsyningskæder for at sikre, at landbrugsvarer ikke indeholder afskovning eller menneske- og landrettighedsovertrædelser⁷⁵. Ydermere bør EU indføre tiltag for at diversificere proteinproduktionen til også at fokusere på alternativer til kød og desuden støtte op om et skift til agrolandbrug, som både gavner bonden og forbedrer jorden⁷⁶.

Det er vigtigt at notere, at det at stoppe afskovningen, landrøverierne og den overdrevne brug af pesticider ikke løser alle kødets miljømæssige problemer. Men at stoppe afskovning og landrøverierne bør være en lavthængende frugt inden for virksomheders CSR indsats. Det er nemt og billigt og er allerede bevist opnåeligt på stor skala i andre dele af Sydamerika. Der er ingen undskyldning for, at den europæiske og danske landbrugsindustri ikke skulle tage handling nu.

Et bevist alternativ

Tragedien ved denne afskovning og misbrug af menneskerettigheder er, at det helt kan undgås. De samme store landbrugs- og fødevarerindustrier, der driver afskovning på skovgrænsen har vist andre steder i Latinamerika, hvordan man kan udvide landbruget uden at ødelægge naturlige økosystemer.

For mere end et årti siden, efter pres fra kunder i Europa og andre dele af verden, blev Cargill, Bunge, ADM, Louis Dreyfus og andre enige om at forbyde køb fra bønder engageret i afskovning i brasilianske Amazonas. Inden for tre år faldt afskovning pga soja fra 30 procent af det totale til bare 1 procent⁷³. Det samtidig med at disse selskaber har været i stand til at udvide området plantet med soja i brasilianske Amazonas mere end to millioner hektarer ved at fokusere på de allerede ødelagte områder, en stor miljømæssig og økonomisk win-win. Sammen med lignende fremskridt på kvægdriftsområdet anses dette fald i afskovning i brasilianske Amazonas som en af verdens største miljømæssige succeshistorier.

På trods af denne succes har to af de største landbrugs- og fødevarerindustrier i verden – Bunge og Cargill – fortsat med at presse udvidelsen ind i nye uberørte områder udenfor den brasilianske Amazonas, inklusiv Argentina og Paraguays Gran Chaco lige såvel som brasilianske Cerrado og bolivianske Amazonas. Selv om konkurrenter som Louis Dreyfus Company og Wilmar International har udtrykt villighed til at udvide den brasilianske succes på tværs af Sydamerika, har Cargill og Bunge bittert modsat sig forsøg på at udvide afskovningsfri produktion.

KILDER

- 1 WWF, (2018) *The Growth of Soy, Impacts and Solutions*, available online; http://www.panda.org/what_we_do/footprint/agriculture/soy/soyreport/
- 2 Undersøgelsen ligger i forlængelse af Mighty Earths tidligere undersøgelse af afskovning i stor skala i den brasilianske Cerrado og bolivianske Amazonas. Sammen udgør disse fire lande majoriteten af Latinamerikas sojaproduktion.
- 3 Et gennemsnit af importen gennem det sidste årti (2007-2016) baseret på tal fra følgende database: <https://resourcetrade.earth/data?year=2007&exporter=sac&importer=eur&category=87&units=weight>
- 4 World Resource Institute, (2016) *Restoring Degraded Land in Latin America Can Bring Billions in Economic Benefits*, Available Online; <http://www.wri.org/blog/2016/10/restoring-degraded-land-latin-america-can-bring-billions-economic-benefits>
- 5 Mighty Earth, (2018) *The unavoidable Crisis*, Available Online; <http://www.mightyearth.org/avoidablecrisis/>
- 6 Resourcetrade.earth, (2018) Data [Online] Available: <https://resourcetrade.earth/data?year=2016&importer=97&category=87&units=weight>
- 7 Fern, *The Soybean Briefing Paper*, 2017, available online: [http://fern.org/sites/default/files/news-pdf/Soybean procent20briefing procent20paper procent204pp procent20A4 procent20WEB procent281 procent29 0.pdf](http://fern.org/sites/default/files/news-pdf/Soybean%20briefing%20paper%20procent204pp%20procent20A4%20procent20WEB%20procent281%20procent29%20.pdf)
- 8 Resourcetrade.earth, Data [Online] Available from: <https://resourcetrade.earth/data?year=2016&importer=208&category=625&units=weight>
- 9 NOAH, *En grøn og retfærdig madpolitik*, 2017, s.11. Available Online: https://noah.dk/sites/default/files/2018-01/NOAH_rapport_2017_2.pdf
- 10 WWF (2016) *Soy Scorecard*, s. 9 [Online] Available from: http://soyscorecard.panda.org/files/WWF_Soy_Scorecard_2016.pdf
- 11 NOAH, *En grøn og retfærdig madpolitik*, 2017, s.11. Available Online: https://noah.dk/sites/default/files/2018-01/NOAH_rapport_2017_2.pdf
- 12 Gylle.dk, (2015) *Danmark er største svineland i hele EU*, Webpage Available online; <https://gylle.dk/danmark-er-stoerste-svineland-i-hele-eu/>
- 13 Landbrug og Fødevarer, (2017) *Statistik 2016 Svinekød*, available online; <https://www.lf.dk/tal-og-analyser/statistik/svin/statistik-svin/statistik-svin-2016#>
- 14 Landbrug & Fødevarer (2017) *Statistik for okse- og kalvekød 2016*, s. 5. Tilgængelig online: <http://www.lf.dk/tal-og-analyser/statistik/oksekoed/statistik-okse-og-kalvekoed/2016>
- 15 Danmarks Statistik, (2018) data hentet fra; <http://www.statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1280>;
- 16 FERN (2017) *Agricultural commodity consumption in the EU - Soy* [Online] Available from: <http://www.fern.org/soyfacts>
- 17 Danmark importerede i 2016 1,7 millioner ton soja i form af 1,63 millioner ton sojabønneolie, 64,8 millioner kg sojabønneolie og 6,4 millioner kg sojabønner.
- 18 Resourcetrade.earth, Data [Online] Available from: <https://resourcetrade.earth/data?year=2016&importer=208&category=625&units=weight>
- OEC Atlas Media, Data [Online] Available from: https://atlas.media.mit.edu/en/visualize/tree_map/hs92/import/dnk/show/2304/2016/
- 19 Hermansen, John E. et al. (2012) *Notat om certificeringsordninger til dokumentation af bæredygtighed i forbindelse med produktion af soja og palmeolie*, s. 107 [Online] Available from: [http://pure.au.dk/portal/files/52013713/Notat_certificeringsordninger_rev oktober.pdf](http://pure.au.dk/portal/files/52013713/Notat_certificeringsordninger_rev_oktober.pdf)
- 20 Ibid., s. 5
- 21 Bosselmann, A. Skovmand et al. (2014) *Notat: Miljømæssige konsekvenser ved den danske import af majs og soja til svinefoderproduktionen*, s. 5. [Online] Available from: <http://www.ft.dk/samling/20131/almdele/fif/spm/546/svar/1167631/1415363.pdf>
- 22 Waroux, Y., Garrett, R., Heilmayr, R., Lambin, E. (2016) *Land-use policies and corporate investments in agriculture in the Gran Chaco and Chiquitano*, PNAS, available online; <http://www.pnas.org/content/113/15/4021.full>
- 23 Zak, M. R., Cabido, M., Cáceres, D., Díaz, S. (2008), *What Drives Accelerated Land Cover Change in Central Argentina? Synergistic Consequences of Climatic, Socioeconomic, and Technological Factors*. Environmental Management, Online Available; <https://link.springer.com/article/10.1007/s00267-008-9101-y>

- 24 Baumann, M., et al. (2016) Land-Use Competition in the South American Chaco, Land Use Competition, Available Online; https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-33628-2_13
- 25 Fehlenberg, V., et al. (2017), *The role of soybean production as an underlying driver of deforestation in the South American Chaco*, Global Environmental Change, available online; http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959378017305964?_escaped_fragment=#!
- 26 Global Forest Watch (2018) data available online; http://commodities.globalforestwatch.org/#v=map&lyrs=tcc_procent2ChansenLos-s&x=-60.69&y=-23.5&l=5
- Buenos Aires Herald, *Argentina ranks ninth in infamous deforestation ??*, available online; http://www.buenosairesherald.com/articulo/198242/argentina-ranks-ninth-in-infamous-procentE2_procent80_procent98deforesta
- 27 Greenpeace, (2017) *Deforestación en el norte de Argentina*, report available online; <http://www.greenpeace.org/argentina/Global/argentina/2017/1/Deforestacion-norte-Argentina-Anual-2016.pdf>
- 28 Greenpeace, (2010) *Aplicación del "Fondo Nacional para el Enriquecimiento y la Conservación de los Bosques Nativos" establecido por la Ley 26.331*, Available online; https://www.greenpeace.org/argentina/Global/argentina/report/2010/Bosques/Ley_Bosques/aplicacion-ley-de-bosques-fondos.pdf
- 29 Guidi, R., (2016), *Seven million hectares of forests have been lost in Argentina over the past 20 years*, Mongabay, Available online; <https://news.mongabay.com/2016/02/seven-million-hectares-of-forests-have-been-lost-in-argentina-in-the-past-20-years/>
- 30 Illegal Deforestation Monitoring, (2018), *Deforestation in the Chaco spikes in the wake of "illegal" presidential decree stripping back environmental safeguards*, available online; <http://www.bad-ag.info/deforestation-in-the-chaco-spikes-in-the-wake-of-illegal-presidential-decree-stripping-back-environmental-safeguards/>
- 31 World Land Trust, (2018), <http://www.worldlandtrust.org/projects/paraguay/guyra-reta-reserve>
- 32 Law No. 5.045/13
- 33 Cultural Survival, (1995), *The Indigenous of the Paraguayan Chaco: Struggle for the Land*, available online; <https://www.culturalsurvival.org/publications/cultural-survival-quarterly/indigenous-paraguayan-chaco-struggle-land>
- 34 Iniciativa Amotocodie, (2016), *La Situación de los Ayoreo Aislados en Bolivia Y en las Zonas Transfronterizas con Paraguay*, available online; <http://www.iniciativa-amotocodie.org/wp-content/uploads/2017/05/InformeAisladosZonaFronteraPY-BO-Reduced.pdf>
- 35 Mighty Earth, (2018) *The Avoidable Crisis*, available online; <http://www.mightyearth.org/avoidablecrisis/>
- 36 Reuters, (2017) *Macron says glyphosate to be banned in France within three years*, available online; <https://www.reuters.com/article/us-eu-health-glyphosate-macron/macron-says-glyphosate-to-be-banned-in-france-within-three-years-idUSKBN1DR259>
- 37 Miljø og Fødevarerministeriet, (2018) xx
- 38 World Bank, (2016), *Argentina Country Environmental Analysis*, available online; <http://documentos.bancomundial.org/curated/es/218361479799045279/pdf/109527-ENGLISH-PUBLIC-ARG-CEA-Country-Environmental-Analysis-English.pdf>
- 39 Kelland, K., (2017) *In glyphosate review, WHO cancer agency edited out "non-carcinogenic" findings*, Reuters, Available Online; <https://www.reuters.com/investigates/special-report/who-iarc-glyphosate/>; Cressey, D., (2015) *Widely Used Herbicide Linked to Cancer*, Scientific America, available Online; <https://www.scientificamerican.com/article/widely-used-herbicide-linked-to-cancer/>
- 40 Heinrich Böll Foundation, (2014) *MEAT ATLAS Facts and figures about the animals we eat*, available online; https://www.boell.de/sites/default/files/meat_atlas2014_kommentierbar.pdf
- 41 Euker, M., E., et al. (2016) *Parenteral exposure to pesticides and occurrence of congenital malformations: hospital-based case-control study*, available online; <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4983026/>
- Rudermann, L., et al. (2012), *Análisis de la Salud Colectiva Ambiental de Malvinas Argentina-Córdoba Una investigación socio- ambiental y sanitaria a través de técnicas cualitativas y relevamiento epidemiológico cuantitativo*, Available online; <http://www.reduas.com.ar/wp-content/uploads/downloads/2013/02/Informe-Malvinas-corregido1.pdf>
- 42 This interview was conducted in the indigenous language Guaraní, and was later translated into English.
- 43 El Congreso de Paraguay, *Ley Nº 904/81 Estatuto de las Comunidades Indígenas*, available online; <http://www.tierraviva.org.py/wp-content/uploads/2013/11/PDF.pdf>
- 44 Paraguayan Law no. 904/81, article 17.
- 45 Endemisk vil sige at arten kun findes og lever i dette område.
- 46 Riveros, F., (2012), *The Gran Chaco*, Archive.today, Available online; <http://archive.today/2012.07.30-004747/http://www.fao.org/ag/AGP/agpc/doc/Bulletin/GranChaco.htm>
- 47 Semper-Pascual, A., et al. (2018), *Mapping extinction debt highlights conservation opportunities for birds and mammals in the South American Chaco*, Journal of Applied Ecology, Available Online; <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1365-2664.13074/full>
- 48 Fehlenberg, Verena, et al. (2017), *The Role of Soybean Production as an Underlying Driver of Deforestation in the South American Chaco*. (Report). Global Environmental Change, vol. 45, p.24.
- 49 World Wildlife Fund for Nature, *The Gran Chaco*, Online available; wwf.panda.org/what_we_do/footprint/agriculture/soy/soyreport/soy_and_deforestation/the_gran_chaco/
- 50 Toone, William, and Michael Wallace. (2002) *The Giant Chacoan Peccary—An Outstanding Example of Adaptation to a Subtropical Dryland Ecosystem*, Biodiversity, vol. 3, no. 4, pp. 28–31.
- 51 Altrichter, Mariana, et al. (2006), *The Decline of Jaguars Panthera Onca in the Argentine Chaco*. Oryx, vol. 40, no. 3, pp. 302–309.
- 52 Baumann, Matthias, et al. (2017), *Carbon Emissions from Agricultural Expansion and Intensification in the Chaco*, Global Change Biology, vol. 23, no. 5, pp. 1902–1916.
- 53 Cullen, Lairy, et al. (2016) *Implications of Fine-Grained Habitat Fragmentation and Road Mortality for Jaguar Conservation in the Atlantic Forest, Brazil*. (Research Article), PLoS ONE, vol. 11, no. 12,
- 54 <https://resourcetrade.earth/data?year=2016&exporter=sac&importer=eur&category=87&units=weight>
- 55 De specifikke koordinat findes i Mighty Earth's feltrapport, available online; <http://www.mightyearth.org/wp-content/uploads/2018/03/MIGHTY-EARTH-FIELD-INVIGATION.english-1.pdf>
- 56 Mighty Earth's fulde rapport er tilgængelig her: <http://www.mightyearth.org/avoidablecrisis/>
- 57 Argentina.gob.ar (2017) *Plan Belgrano: avanza la recuperación del tren de cargas en Salta y Jujuy*, available online; <https://www.argentina.gob.ar/noticias/plan-belgrano-avanza-la-recuperacion-del-tren-de-cargas-en-salta-y-jujuy>
- 58 Trase.earth (2018) data available online: <https://trase.earth/flows.html>
- 59 IPES, (2017), *To big to Feed*, available online: http://www.ipes-food.org/images/Reports/Concentration_FullReport.pdf
- 60 Murphy, S., Et al. (2012) *CEREAL SECRETS The world's largest grain traders and global agriculture*, Oxfam Research Paper available Online; <https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/rr-cereal-secrets-grain-traders-agriculture-30082012-en.pdf>
- 61 Bunge Argentinas webpage (2018) <https://www.bungeargentina.com/es/instalaciones/acopios>

62 Bunge International (2018) Zero deforestation, Building 21st century value chains, Webpage available online; <https://www.bunge.com/sustainability/zero-deforestation/>;

Cargill International (2018) *Ending Deforestation, Cargill is committed to protecting forests and ensuring deforestation-free supply chains*, Webpage available online; <https://www.cargill.com/sustainability/deforestation>

63 Mighty Earth, The Ultimate Mystery Meat, Available online; <http://www.mightyearth.org/mysterymeat/>

64 Mighty Earth, (2018) *The Avoidable Crisis*, Available online; <http://www.mightyearth.org/avoidablecrisis/>

65 IDM - Illegal Deforestation Monitor, (2018) *Ministry confirms illegality of deforestation in farms owned by politically-connected businessman in Argentina*, Available Online; <http://www.bad-ag.info/argentinas-government-confirms-illegality-of-deforestation-in-farms-owned-by-politically-connected-businessman/>

66 Trase.Earth, [data available online here.](#)

67 Vi importerer mest fra Tyskland, der så igen importerer fra Brasilien og Argentina.

68 DLG, (2018) *DLG group CSR rapport 2017*, available online; <http://ipaper.ipapercms.dk/DLG/brochure/b17066-dlg-group-csr-rapport-2017-21x21-nov-ip/?page=26>

69 FEFAC = Fédération Européenne des Fabricants d'Aliments Composés pour Animaux

70 EU publikationer, (2002) *Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 178/2002 af 28. januar 2002 om generelle principper og krav i fødevarerlovgivningen, om oprettelse af Den Europæiske Fødevarer sikkerhedsautoritet og om procedurer vedrørende fødevarer sikkerhed*, available online; <https://publications.europa.eu/da/publication-detail/-/publication/72de3b0c-c182-4754-9a9c-8cc5217c60f8/language-da>

71 EU-Publikationer, (2003), *Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1830/2003 af 22. september 2003 om sporbarhed og mærkning af genetisk modificerede organismer og sporbarhed af fødevarer og foder fremstillet af genetisk modificerede organismer og om ændring af direktiv 2001/18/EF*, available online; <https://publications.europa.eu/da/publication-detail/-/publication/f298e6b4-796e-4d81-bfeb-7ffb728c194f/language-da>

72 EU, (2013), *DECISION No 1386/2013/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL*, Available online; <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013D1386&from=EN>

73 Tyrrell, K., A., (2015) *Study shows Brazil's Soy Moratorium still needed to preserve Amazon*, <https://news.wisc.edu/study-shows-brazils-soy-moratorium-still-needed-to-preserve-amazon/>

74 Resourcetrade.earth, (2018) data available online; <https://resourcetrade.earth/data?year=2016&exporter=sac&importer=eur&category=87&units=weight>

75 Mighty Earth, (2018) *The Avoidable Crisis*, available online; <http://www.mightyearth.org/avoidablecrisis/>

76 Fern, (2017), *Agriculture and Deforestation, The EU Common Agricultural Policy, soy, and forest destruction*, available online; <http://www.fern.org/capreform>